

Bilişsel Kap?lma Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Bilişsel Kap?lma Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=17932>

Özet

Bilişsel Kaplama Ölçeği (BKÖ), bireylerin özellikle Web tabanlı sistemler veya teknolojilerle etkileşimleri sırasında yaşadıkları derin dikkati, odaklanmayı ve zevki ölçmek amacıyla geliştirilmiş olan bir psikometrik araçtır. Bu ölçek, orijinali Agarwal ve Karahanna (2000) tarafından İngilizce olarak tasarlanan yapının Türk kültürüne ve diline uyarlanmasıyla geliştirilmiş bir üründür. Uyarlama çalışması, ölçeğin Türkçe konuşan popülasyonlarda geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabilirliğini kanıtlamıştır. Ölçek, 4 alt boyut ve toplam 17 maddeden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Bilişsel Kaplama, Uyarlama, Web Kullanımı, Psikometri, Temel Bileşenler Analizi, Cronbach's α

Yazarlar

Yasemin Koçak Usluel, F. K. Vural

Amaç

Bilişsel Kaplama Ölçeği'nin Türkçe uyarlama çalışması'nın temel amacı, Agarwal ve Karahanna (2000) tarafından geliştirilen ve teknoloji kabul modellerinde önemli bir rol oynayan **Bilişsel Kaplama** yapısının Türk öğretmen adayları üzerinde geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçülmesini sağlamaktır. Bu uyarlama, bilişsel kaplama kavramının Türkiye'deki akademik çalışmalarda ve eğitim teknolojileri araştırmalarında kullanılmasına olanak tanımaktadır.

Ölçek, kullanıcıların bir teknoloji sistemi (bu çalışmada **Web**) ile etkileşim kurarken gösterdikleri yoğun dikkat, zaman algısının değişimi ve deneyimlenen zevk gibi duygusal ve bilişsel tepkileri nicel olarak belirlemeyi hedefler.

Yapı

Ölçek, teknoloji kullanımı sırasında bireyin yaşadığı **Bilişsel Kaplama (Cognitive Absorption)** durumunu ölçmektedir. Bilişsel kaplama, bir bireyin bir sisteme veya göreve o kadar odaklanmasıdır ki, dış dünyadan soyutlanır ve zaman algısı bozulur. Ölçek, bu yapıyı dört temel alt boyut aracılığıyla ele almaktadır:

Zaman: Kullanıcının Web'de geçirdiği süreyi planladığından daha uzun algılaması.

Merak: Web kullanımı'nın bireyin keşfetme ve öğrenme arzusunu tetiklemesi.

İlginin Odaklanması: Kullanıcının dikkatini kolaylıkla Web ortamına yönlendirebilmesi.

Zevk: Web kullanımından elde edilen keyif ve tatmin duygusu.

Geçerlik

Ölçeğin yapı geçerliliğini incelemek amacıyla **Temel Bileşenler Analizi (TBA)** gerçekleştirilmiştir. Elde edilen analiz sonuçları, ölçeğin orijinal geliştiricileri olan Agarwal ve Karahanna (2000) tarafından sunulan analiz sonuçları ile detaylı bir şekilde karşılaştırılmıştır.

Bu karşılaştırmalı analiz sonucunda, Türkçe uyarlamada yer alan maddelerin, orijinal ölçekteki maddelerle aynı anlamsal yapılar altında ve aynı faktörler altında toplandığı gözlemlenmiştir. Bu durum, Bilişsel Kaplama Ölçeği'nin Türkçe formunun, orijinal ölçeğin ölçtüğü teorik yapıyı koruduğunu ve yapı geçerliliğinin sağlandığını göstermektedir.

Güvenirlilik

Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla, yaygın olarak kullanılan **Cronbach's α** güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. Çalışma, 535 öğretmen adayı üzerinde yürütülmüştür.

Yapılan analizler sonucunda, ölçeğin genel Cronbach's α güvenirlik katsayısı 0,923 gibi yüksek bir düzeyde bulunmuştur. Alt ölçeklerin güvenirlik katsayıları da yüksek iç tutarlılığı işaret etmektedir: **Zaman** ($\alpha = 0,88$), **Merak** ($\alpha = 0,90$), **İlginin Odaklanması** ($\alpha = 0,82$) ve **Zevk** ($\alpha = 0,90$). Bu katsayılar, ölçeğin Türkçe formunun yüksek düzeyde güvenilir olduğunu kanıtlamaktadır.

Faktör Analizi

Uyarlama çalışmasında kullanılan **Temel Bileşenler Analizi**, ölçeğin çok boyutlu yapısını doğrulamıştır. Analiz, ölçeğin, orijinal yapıya uygun olarak dört temel faktör altında organize olduğunu göstermiştir. Bu dört faktör, ölçeğin toplam varyansının önemli bir kısmını açıklamaktadır.

Faktör yapısındaki maddelerin dağılımı, kavramsal olarak beklenen alt boyutlarla örtülmektedir. Örneğin, zaman algısının değişimi ile ilgili maddeler 'Zaman' faktöründe yoğunlaşırken, dikkat toplama becerisi 'İlginin Odaklanması' faktöründe yer almıştır. Bu sonuçlar, Türkçe adaptasyonun faktör yapısını, **Bilişsel Kaplama** kavramının temel bileşenlerini başarıyla bir şekilde temsil ettiğini teyit etmektedir.

Ölçme Aracı

Test Type: Uyarlama (Adaptation)

Format: 4 alt boyut ve toplam 17 madde

Language Available: Türkçe

Population Group: Öğretmen Adayları

Age Group: Yetişkin (Yükseköğretim öğrencileri)

Population Details: 535 öğretmen adayı üzerinde uygulanmıştır.

Test Methodology: 10'lu Likert tipi derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Yanıt seçenekleri "1=Kesinlikle katılmıyorum" ile "10= Kesinlikle katılıyorum" arasında değişmektedir.

Anahtar Kelimeler

Bilişsel Kapılma, Psikometri, Güvenilirlik, Geçerlik, Eğitim Teknolojileri, Öğretmen Adayları, Likert Ölçeği

Yazarlar

Author ORCID Identifier: Bilgi mevcut değildir.

Affiliation Email addresses: kocak@hacettepe.edu.tr (Sorumlu Yazar: Yasemin Koçak Usluel)

Correspondence Address: Bilgi mevcut değildir.

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması 2009 yılında yayınlanmıştır. Ölçeğin kullanımına ilişkin spesifik ücret bilgisi sunulmamıştır; ancak akademik araştırmalarda kullanım için sorumlu yazar ile iletişime geçilmesi önerilmektedir. Sorumlu yazar Yasemin Koçak Usluel olarak belirtilmiştir.

Uyarlama çalışması'nın orijinal makalesine Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi üzerinden erişim sağlanabilmektedir. Makalenin PDF dosyasına şu adresten ulaşılabilir: dergiler.ankara.edu.tr. Ayrıca, ölçeğin orijinal PDF dökümanı da mevcuttur: bilissel-kapilma-olcegi-toad.pdf

Kaynaklar

Usluel, Y. K. ve Vural, F. K. (2009). Bilişsel kapılma ölçeğinin Türkçeye uyarlama çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(2), 77-92.

Agarwal, R. ve Karahanna, E. (2000). Cognitive absorption: Flow in the face of technology. *MIS Quarterly*, 24(4), 665-696. (Orijinal ölçeğin geliştirildiği çalışması).

Bilişsel Kaplama Ölçeği Maddeleri

Ölçek 4 alt boyut ve 17 maddeden oluşmaktadır:

Zaman (5 m): Web'e girdiğimde, çoğu zaman planladığımdan daha fazla zaman harcarım.

Merak (4 m): Web kullanmak merakımı arttırır.

İlginin Odaklanması (4 m): Web'deyken dikkatimi kolaylıkla toplayabilirim.

Zevk (4 m): Web kullanmak, bana zevk alacağım pek çok şey sunar.

ARABPSYCHOLOGY.COM